

Eesti Roheline Liikumine
madis@roheline.ee

Teie 03.02.2025

Meie 06.03.2025 nr 13-3/165-12

Vastus tagasisidele

Austatud Liisi Pajula ja Madis Vasser

Olete Eesti Rohelise Liikumise esindajatena esitanud omapoolsed tähelepanekud seoses Fermi Energia AS poolt esitatud väikese modulaarse tuumajaama rajamise riikliku eriplaneeringu algatamise taotlusega. Leiate, et taotlusel on mitmeid puuduseid, millest lähtuvalt soovitate kõnealuse eriplaneeringu algatamise taotluse praegusel kujul tagasi lükata. Need puudutavad teemasid alates projekti ja planeeringu rahastamise kindlusest ja puudulikust mõjude kirjeldamisest kuni arendaja poolt valitud reaktoritehnoloogia ebaküpsuse ning lahendamata radioaktiivsete jäätmete küsimuseni.

Fermi Energia AS esitas 14.01.2025 Majandus- ja Kommunikatsiooniministariumile (MKM) tuumaelektrijaama riigi eriplaneeringu (REP) algatamise taotluse. MKM edastas taotluse asjassepuutuvatele valitsusasutustele koos küsimustikuga, milles toodud teave on vajalik taotluse nõuetele vastavuse hindamiseks. Tagasisidest lähtuvalt esitatakse taotlus kas taotlejale täiendamiseks või tunnistatakse see nõuetele vastavaks ning suunatakse planeerimisseaduse § 28 lõike 3 kohasele avalikustamisele, mille jooksul on võimalik konkureerivaid taotlusi esitada. Juhul kui täiendavaid taotlusi esitatakse, hinnatakse ka nende nõuetele vastavust ning seejärel esitatakse Vabariigi Valitsusele REP-i algatamise üle otsustamise korralduse eelnõu, mille alusel otsustada nii võimaliku huvitatud isiku kui ka REPi algatamise või algatamata jätmise üle. Riigi eriplaneering ja keskkonnamõju strateegiline hindamine algatatakse või jäetakse algatamata 90 päeva jooksul riigi eriplaneeringu algatamise nõuetekohase taotluse saamisest arvates.

Fermi Energia AS on esitanud koos REP-i algatamise taotlusega garantiikirja REP-i koostamise ja KSH läbiviimise kulude katmiseks. Juhul kui Vabariigi Valitsus otsustab algatada Fermi Energia AS taotluse alusel REP-i koostamise, sõlmib planeeringu koostamise korraldaja (MKM) taotlejaga koostöökokkuleppe, kus fikseeritakse taotleja rahalised kohustused seoses REP-i koostamise ja KSH läbiviimise rahastamisega. Planeerimisseaduse § 29 näeb ette asjaolud, mille ilmnemisel võib REP koostamise algataja (Vabariigi Valitsus) REP koostamise ja KSH läbiviimise lõpetada. Lisaks muudele põhjustele saab REP-i koostamise ja KSH läbiviimise lõpetada juhul kui planeeringu koostamise korraldaja eelarves puuduvad vahendid planeeringu koostamise, koostamise tellimise ja mõjude hindamisega kaasnevate kulude kandmiseks ja planeeringu koostamisest huvitatud isik selliseid kulusid ei kannaks. Seega, kui taotleja ei soovi REP koostamise ja KSH läbiviimise rahastamiseks kokkulepet sõlmida või ei täida võetud kohustusi, saab Vabariigi Valitsus otsustada planeeringu koostamine lõpetada.

Fermi Energia AS on taotlusega koos esitanud ka ärisaladusega kaetud etapiviisilise väikereaktorite arenduse ja rajamise rahastuse kirjelduse, kus on toodud investorid, kes on andnud nõusoleku investeerida, kui ollakse lähemal lõplikule ehitusinvesteeringule. Samuti on ära toodud potentsiaalsed strateegilised investorid arendusetapis ning ehitusetapis. Tegu on Euroopa, Kanada, Lõuna-Korea ja Jaapani energia, ehitus- ja finantsettevõtetega ning pensionifondidega. Taotlus koos lisadega on esitatud ka Siseministeeriumile, kes saab koos oma allasutustega anda hinnangu kaasatavate investorite osas.

REP on planeerimisseaduse kohaselt kahe-etapiline: asukoha eelvalik (I etapp) ja detailne lahendus (II etapp). REP-i saab algtada kehtivas õigusruumis ning algtamine ja I etapi läbi viimine ei vaja tuumaenergia ja -ohutuse seaduse (TEOS) olemasolu. REP-i I etapp ühitatakse Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri (IAEA) juhendis nr NG-T-3.7¹ toodud ala valiku etapiga, kus toimub alade sõelumine ja järjestamine ning mis lõpeb ala valimisega. Antud etapis on vaja teada tulevase tuumajaama kohta näitajaid, mis võimaldavad paika panna valikukriteeriumid, nagu näiteks vajaliku ala suurus, kättesaadava jahutusvee kogus, ohutusala ulatus ja vajamineva tehnilise taristu iseloom. Kavandatava tehnoloogia litsentseerimine antud etapis ei ole veel vältimatuks eelduseks, kuna selle etapi tulemusena ei väljastata ühtegi luba.

REP II etapi alguseks on siiski vaja teada juba täpsemad parameetrid, millega on vaja arvestada detailse lahenduse koostamisel. Kui neid ei ole teada, ei ole võimalik REP-i II etapiga enne alustada, kui olulised parameetrid on teada. Juhul kui selgub, et REP-i I etapis leitud asukoht ei ole sobiv täpsustunud parameetrite tõttu, tuleb REP I etapp uuesti läbi viia, et leida täiendatud informatsioonile tuginev sobiv asukoht.

Pärast asukoha eelvaliku otsuse vastuvõtmist koostatakse riigi eriplaneeringu detailne lahendus, millega määratakse kavandatava ehitise ehitusõigus ning lahendatakse muud seadusega määratud ülesanded (nt hoonestusõigus, kohustuslike hoonete ja rajatiste toimimiseks vajalike ehitiste, sealhulgas tehnovõrkude ja -rajatiste ning avalikule teele juurdepääsuteede võimaliku asukoha määramine, ehituslike tingimuste määramine, tehnoloogia/disaini ohutuse hindamine, ohutushinnangu koostamine ja valideerimine jne). Riigi eriplaneeringu detailse lahenduse koostamine viiakse läbi koostöös valitsusasutustega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi detailne lahendus käsitleb (sh loodav regulaator). Seega REP II etapi läbi viimiseks on vaja tuumaregulaatorit ja tuumakäitise rajamisele kehtestatud spetsiifilist õigusraamistikku.

Tuumaenergia juhtrühma eesmärgiks on TEOS Vabariigi Valitsusse saata 2026. aasta juunis, et seadus jõustuks 2027. aasta alguses. REP I etapi läbiviimine toimuks eelduslikult aastatel 2025-2027 ning REP II etapp 2027-2029.

Asjakohaste (sh sotsiaalsete) mõjude hindamine toimub REP-i koostamise käigus nii I kui ka II etapis ja see on oluline komponent mõjude hindamisel, millele tuginedes planeeringulahendust välja töötatakse. Planeeringu taotluses ei pea välja tooma, milliseks ühe või teise valdkonna mõju prognoositakse. Oluline on, et oleks kirjas, et sellist mõju on vaja hinnata. Taotluses on hindamist vajavad mõjuvaldkonnad välja toodud peatükis 7.1. Selle alusel on vastavad mõjuhindamised planeeringu koostamise ja KSH läbiviimise käigus ette näha. Kui töö käigus ilmnevad täiendavad mõjuvaldkonnad, mida on tarvis hinnata, koostatakse ka neile hinnangud. Mõjude hindamise juures on oluline ka riskianalüüs, mille teostamisel on oluline roll ka asukohal, mis määrab ära riski avaldumise mõjuala. Seega koostatakse põhjalik riskianalüüs REP-i detailse lahenduse osana.

¹ [IAEA NG-T-3.718, Managing Siting Activities for Nuclear Power Plants](#)

Tuumaelektrijaama tehnoloogia peab olema litsentseeritud hiljemalt REP-ile järgneva ehitusprojekti koostamise lõpuks, ilma selleta ei ole võimalik ehitusluba väljastada. Planeerimisseaduse § 53 lõike 3 kohaselt kaotab REP kehtivuse, kui planeeringut ei ole asutud ellu viima viie aasta möödumisel riigi eriplaneeringu kehtestamisest arvates.

Tuumkütuse, sealhulgas kasutatud tuumkütuse käitlemisega seotud küsimused ja rollide jaotus ettevõtete ning riigi vahel selgitatakse välja riikliku õigusraamistiku väljatöötamise käigus, mis toimub paralleelselt REP-i I etapiga. See, kui suur osa jääb riigi ja kui suur ettevõtte kanda, on poliitiliste valikute küsimus, mis tuleb ka vastavalt lahendada. See ei ole planeeringus lahendatav küsimus.

Selgitame, et planeeringu algatamise puhul on tegemist toiminguga, millega ei teki kellelegi õiguseid ega kohustusi, samuti pole algatamisel selge kas üldse ja milline planeeringulahendus kehtestatakse. Tulenevalt eeltoodust leiame, et Teie viidatud asjaolud ei ole takistuseks REP-i algatamisele, kuna antud küsimustest enamus lahendatakse REP-i koostamise käigus või REP-i lahendatavad ülesanded ei sõltu vastavate küsimuste lahendustest.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ivan Sergejev

planeeringute asekanstsler

Lisaadressaadid: Eesti Roheline Liikumine
Riigikantselei

Alan Rood
55568761 alan.rood@mkm.ee